

אזכרות.

שמותיו של הקב"ה.

הפרקים:

- א. האזכרות וקדושתן
- ב. קידוש האזכרות
- ג. שמות שהם חול
- ד. כתיבת האזכרות
- ה. איסור הזכרת שם שמים לבטלה
- ו. איסור בזיון.

א. האזכרות וקדושתן.

שלשה סוגי אזכרות הם: **שם י ה ו ה** הנקרא שם- המפורש, יומא סו א וסט ב; סוטה לח א; רמב"ם יסוה"ת פ"ו ה"ב. וע"ע הוגה את השם כרך ח על ד' רש"י שיש הבדל בין שם המפורש לשם המיוחד. וע"י קרית ספר למאירי ח"א מאמר ב ח"ג. ושם בן ארבע אותיות; קדושין עא א. שם **א ד נ י**, ונקרא כנויו של השם המפורש, סוטה לח א ורש"י ד"ה בכנויו. לפי שנקרא אף במקום שכתוב השם המפורש; קדושין שם. וע"י אור שמח ע"ז פ"ב ה"ז. שאר השמות, שהם: **אל, אלהיך, אלהים, אלהיכם, אהיה אשר אהיה, שדי, צבאות**, ונקראים שמות שאינם נמחקים, שבועות לה א. וע"י ירושלמי מגילה פ"א ה"ט ומס' סופרים פ"ד ואדרי"נ פלי"ד שנויי נוסחאות. לפי שאסור למחקם. ע"ע מחיקת השם. ר' יוסי חולק וסובר שלא נקרא **צבאות** אלא על שם ישראל, גמי שם ב, ושם. ואין הלכה כמותו. שמואל, שבועות שם. וע"י ברשב"א ש"י"ג: הלכה כר' יוסי. וע"י אשכול הוצ' אלבק עמ' 164 - 165 והערות המו"ל שם. יש מן הראשונים שמונים שבעה שמות: השם המפורש, ובכללו גם השם אדנות, שהוא קריאתו של השם המפורש, **אל, אלוה, אלהים, אלהי, שדי, צבאות**, רמב"ם יסודי התורה פ"ו ה"ב. וע"י באור שמות קודש להרמב"ם ב"דביר" ספר ראשון עמ' 194, שהמספר שבעה הוא בקבלה מחז"ל. וע"י אשכול רצב"א ח"ב עמ' 54 שבמקום שכתוב אלהי **ואלהיכם** או צבאות לבד נמחק. אבל **אלהיך** ו**אלהיכם** אינם נחשבים לחוד, שההוספות "אלהיך" ו"אלהיכם" אינן מעצם השם, וכן השם **אהיה** אינו בכלל. כסף משנה שם. וע"י ראב"ע לשמות ג טו, דהשם אהיה והשם הוי"ה טעמים אחד "רק האחד על לשון המדבר וזה לשון יחיד שאינו מדבר" היינו לשון נסתר, וע"י פ"י מוטוט שעל הראב"ע שם. ויש מוציאים אף את השם **אלהי** שהוא בכלל **אלהים**, ומונים את השם המפורש ואת השם **אדנות** לשנים. כסף משנה שם על פי נוסחא אחרת; שו"ע יו"ד רעו ט. ויש מוציאים אף את השם **אל** לפי שהוא בכלל **אלוה**, ומוסיפים את השם **אהיה אשר אהיה**. כסף משנה שם בשם נוסח דפוס ויניציאה. וע"י שו"ע שם בשם יש גורסין. ויש אומרים ש**אלוה** אינו מן המנין, לפי שהוא

בכלל **אלהים**, אבל **אל** שם בפני עצמו הוא, לפי שהוא משורש אחר, מלשון חוזק, ואינו דומה לשם **יה**, שאינו נחשב לחוד, שאף הוא מלשון **הויה** וקיום כשם המפורש. הגר"א ליו"ד שם ס"ק יט.

כל האזכרות הללו נקראות שמות המיוחדים, רמב"ם ע"ז פ"ב ה"ט וק"ש פ"ג ה"ה, ופיהמ"ש שבועות סופ"ד. לפי ששמות אלו מיוחדים רק לבורא יתברך בלבד ועליו הונחו בעצם. אור שמח ע"ז שם. לפעמים קוראים שם המיוחד לשם המפורש, סוטה לח א. או לשם אדנות, רמב"ם ע"ז פ"ב ה"ז. וע"י תשו' ר' יהושע הנגיד ב"קובץ" של מפיצי נרדמים, ירושלים ת"ש, ס"י ב. ושאר השמות בשם כנויים. רש"י סנהד' נו א, וע"י רש"י שם סו א וע"י בכ"מ ע"ז שם בשם רמ"ה.

האזכרות יש בהן קדושה, שצריכות קידוש בכתיבתן, ואסור להזכירן לבטלה, למחקן. ולברכן.

הכנויים שמשבחים בהם את הקב"ה על שם מדותיו, כגון: **חנון, רחום, גדול, גבור, נורא, קנא, חזק ונאמן**, אינם בכלל אזכרות ונמחקים, שבועות שם. אף על פי שלפעמים קוראים גם את הכנויים בשם אזכרה. ע"י סנהד' נו א, ורמב"ם ברכות פ"א ה"ו וכ"מ שם.

שלום הוא שמו של הקב"ה, שנאמר: שופטים ו כד. ויקרא לו ה' **שלום**, שבת י ב. ויש בו קדושה, שו"ת הרא"ש כלל ג ס"י טו. ויש סוברים שאינו נמחק ועדיף משאר הכנויים **כרחום וחנון**. תוס' סוטה י א. ואפילו **שלמה** האמור בשיר השירים הוא קודש, שפירושו: מי שהשלום שלו, שבועות לה ב. ויש אומרים שאף הוא אינו נמחק. ר' מצליח בשו"ת הרא"ש שם. ויש אומרים ששלום נמחק, שאף על פי שהקב"ה עצמו נקרא שלום, מכל מקום כיון שאינו שם העצם אלא שעל ידי הפעולה נקרא כך, הרי הוא כמו **הגדול הגבור והנורא** וכיוצא שנמחקים. שו"ת הרא"ש שם. וע"י ש"ך יו"ד רעו ס"ק טז ונקה"כ שם שכי' שכי"נ דעת כל הפוסקים. וע"י מג"א ס"י פד סק"א וברכ"י שם. וכל שכן **שלמה** שאינו קדוש אלא בשביל שהשלום שלו, שהוא נמחק, שו"ת הרא"ש שם; רמב"ן ורשב"א וריטב"א שבועות שם. והרי הוא כשאר

הכנויים. רמב"ם יסוה"ת פ"ו ה"ט. וקדושתו היא שאם משביע בו הרי הוא כמשביע בשם, רמב"ן ורשב"א וריטב"א שם. וע"ע שבועה. או שאמרו שהוא קדוש בשביל לידע פירוש הפסוקים. רמב"ן וריטב"א שם.

שמשון על שמו של הקב"ה נקרא, שנאמר: כי שמש ומגן ה' אלהים, תהלים פד יב. ומכל מקום אין בו קדושה ונמחק, שאינו אלא מעין שמו של הקב"ה, כלומר: מה הקב"ה מגין על כל העולם, אף שמשון מגין בדורו על ישראל. סוטה י א.

יה, מלבד קדושתו בתורת מקצת שם המפורש, יש בו גם קדושה בתורת שם בפני עצמו. רמב"ם שם ה"ד, ועיי"ש בכ"מ. וע"י שבועות לה ב, וירושלמי מגילה פ"א ה"ט, ומס' סופרים פ"ד ה"ב. ויש סוברים שאם כתבו כשם בפני עצמו אינו קדוש. ראב"ד בהשגות שם, לפי הכ"מ.

שדי אלהים אהיה י י י

נהגו לכתוב בסדורים ובספרים י"י שלש יודי"ן במקום השם, על שם יי של שדי, ויי של אלהים, ויי של אהיה, פסיקתא זוטרתיא שמות ג טו. או כנגד שלש יודי"ן של יברכה יאר ישא, שם פי נשא. או על שהגימטריא היא כשם הוי"ה עם ארבע אותיותיו. שו"ת הרדב"ז ח"א סי' רו. וע"י ארחות חיים ח"א ד"י. ויש שנהגו לכתוב שתי יודי"ן ווי"ן ירי על גביהן, שהוא בגימטריא שם הוי"ה, תרומת הדשן פסקים סי' קעא. ויש שנהגו שתי יודי"ן ויו"ד על גביהן י"י, רמ"א יו"ד רעו י ולבוש שם. או שתי יודי"ן בלבד יי. ספר חסידים סי' תתקלה, ושם רשום שני קוים באמצען: י"י; תורת חיים שבועות לה. וע"י תורה שלמה בראשית א אות רעב. ואין בהן קדושה ונמחקות כשיש צורך בדבר. תרומת הדשן שם; רמ"א שם. ברדב"ז שם כתב שאסור למחקו, אבל בח"ה סי' ב אלפים שט כתב בעצמו שמותר למוחקו. וע"י שדי"ח כללים מערכת מ כלל יב.

ב. קידוש האזכרות.

בכל פעם כשכותב שם מהשמות שאינם נמחקים בספר תורה תפילין ומזוזות, צריך לכתוב לשם קדושת השם, אף על פי שבתחילת הכתיבה אמר שכותב לשם קדושת ספר תורה תפילין ומזוזות, ואם לא עשה כן פסול, הרא"ש ה"ל סי' ע"פ גיטין נד ב; טושי"ע יו"ד רעו ב; שו"ע או"ח לב יט. והפסול הוא מן התורה. ח"י רעק"א שם, ע"פ תוס' ע"ז כז א, ועיי"ש

בשם תשוי דבר שמואל סי' עו שנסתפק בדבר. ונסתפקו ראשונים אם צריך שיאמר בפיו שהוא כותב לשם קדושת האזכרות, או די שיחשוב כן במחשבה לחוד, ולכן הצריכו שיאמר בפיו בפירוש. סי' התרומה ה"ל סי' קצה. ויש סוברים שכל שהוציא מפיו בתחילת כתיבה שכותב לשם ספר תורה תפילין ומזוזות נכללת בזה גם קדושת השם, ושוב די בשעת כתיבת האזכרות מחשבה לחוד לשם האזכרות אפילו לכתחילה. רא"ש וטור לפי ה"ט יו"ד רעו סי' ק א. ויש אומרים שמחשבה לא מועילה אפילו בדיעבד. ט"ז שם בשם המרדכי, וכ"כ די המחבר בשו"ע שם. ורוב הפוסקים הכריעו שלכתחילה צריך אמירה בפה, אבל בדיעבד די במחשבה, הואיל שהוציא בפיו בתחילת הכתיבה לשם ספר תורה תפילין ומזוזות. בי"ח יו"ד שם; ש"ך ונקוה"כ ובאה"ג ר"ס רעד; רמ"א או"ח לב יט; פמ"ג שם סי' ק לב; שו"ע הרב שם סעיף לא; ערוך השלחן שם סעיף מב; ועוד. וע"י שבת קד ב.

כתב את השם סתם בלי כונה פסול, ואין אומרים שתמו לשמו עומד. תוס' ע"ז כז א ומנחות מב א בתירוץ א ובתירוץ ג, ע"פ גיטין נד ב: אזכרות שבו לא כתבתי לשמן; מרדכי מנחות שם; מלאכת הקודש סי' ג, שכ"ה הסכמת רוב הפוסקים. ויש אומרים ששתמו לשמו בדיעבד, כדרך שאמרו בקדשים זבחים ב ב. שסתמם לשמם. תוס' מנחות שם בתירוץ ב; שו"ת הרדב"ז ח"א סי' עז; שו"ת פנים מאירות ח"א סי' מה. וע"י שו"ת חו"י סי' טז ושד"ח כללים מערכת מ כלל י ויב. ודוקא כשידע שהוא כותב אותיות השם, אבל כשלא ידע וכתב כמתעסק בעלמא, לדברי הכל הרי זה ככותב בפירוש שלא לשמו. הרדב"ז שם; בני יונה; משנת חכמים ג; משנת אברהם סי' יט. וכן כשהיה צריך לכתוב השם ונתכוין לכתוב **יהודה** וטעה ולא הטיל בו דל"ת **יהוה**, השם פסול, שבת קד ב; מס' סופרים פ"ה. שהרי נתכוין בפירוש לשם אחר. שו"ת פמ"א שם. וע"י ברכ"י יו"ד שם ותועפות ראם ליראים השלם סי' שסו. ע"ד איסור מחיקה כשכתב השם בלי כונה לקדשו, ע"ע מחיקת השם.

יש מי שכתב שאין צריך לקדש אלא את שם המפורש **יהוה** בלבד, לפי שלא היו מזכירים אותו ככתבו אלא במקדש והוא מורה על עצמותו והויתו של הקב"ה, שו"ת הרדב"ז ח"ב סי' קב. וע"י ח"י רעק"א יו"ד סי' רעו שמוכיח כן בדעת הנמוקי"י. אבל נחלקו עליו הפוסקים והוכיחו שכל השמות שאינם נמחקים צריכים קידוש. ר"י אסקנדרוני, הובא בב"י, ע"פ הירושלמי ברכות פ"ה ה"א; תשב"ץ ח"א סי' קעז; שו"ע רעו שם; יד מלאכי א אות סט; ברכי יוסף יו"ד רעו, ועיי"ש שהוכיח כן מכמה פוסקים, וע"י

עקרי הדי"ט שמצרף את דעת הרדב"ז לספק ספיקא, ואף בזה נחלקו, עיי' משנת אברהם סיי' יט אות טז.

יש מהאחרונים שנסתפק אם צריך לכוין רק שכותב שמו של הקב"ה, או שצריך לכוין שהוא מקדשו בקדושת השם. מחנ"א בהגהותיו ליו"ד. ומלשונות הפוסקים הוכיחו שצריך לקדשו. ברכ"י יו"ד רעו ה.

צריך לקדש גם את הדיו שכותב בה האזכרות, וקודם שיכתוב השם יעיין בקולמוס ויטבלנו בדיו ויקדשה. ברוך שאמר; מג"א לב ס"ק לב. וצריך לכוין לקדושת השם כל זמן הכתיבה, ולפיכך אפילו מלך ישראל שואל בשלומו לא ישיבנו, תוספתא ברכות סוף פ"ג; מסכת סופרים פ"ח. כדי שלא יסיח דעתו מלכוין. כ"מ תפילין פ"א ה"ו. אבל בדיעבד אינו נפסל כשהפסיק באמצע. ש"ך רעו ס"ק ד.

היה כותב שנים שלשה שמות זה אחר זה, מותר להפסיק ביניהם אחר שגמר האחד. ירושלמי ברכות פ"ה ה"א; רמב"ם תפילין שם; טושי"ע יו"ד שם ג. לא קידש את השם בתחילתו וקידשו בסופו, כשר. שו"ת רמ"ע מפאנו סי' ל. ודוקא כשבתחילתו כתב סתם בלי כונת קידוש, אבל אם נתכוין לתובה אחרת, כגון שנתכוין לכתוב **יהודה** ונזכר לפני הדל"ת **יהו** וקידשו, פסול, בני יונה, ועיי' פתי"ש יו"ד רעו ס"ק ג. ויש מחמירים אפילו כשבתחילתו כתב סתם בלי כונה. עקרי הדי"ט סי' ל ס"ק יב. ועיי' פתי"ש רעו ס"ק כד בשם הלבוש ותפלי"מ, אבל שם הרי נתכוין לשם יהודה.

שם שנכתב שלא לשמו, נחלקו תנאים אם יש לו תקנה להעביר עליו קולמוס ולקדשו, ר' יהודה שבת קד ב. או לא, שאין השם מן המובחר. חכמים שם. הלכה שאין לו תקנה. או"ז ח"א סי' תקנו; ש"ך רעו ס"ק ב. ועיי' שו"ת רעק"א סי' ע שתלה הדבר במחלוקת אמוראים בגטין כ א בטעמם של חכמים, אם משום כתב שעל גבי כתב אינו כתב, ואז אף בדיעבד פסול, או לפי שאין השם מן המובחר משום זה אלי ואנוהו, ולא אמרו אלא לכתחילה, אבל בדיעבד כשר. ועיי' ירושלמי שבת פ"יב ה"ה.

ג. שמות שהם חול.

כל שמות הדיוטות שאותיותיהם אותיות השם אין בהם קדושה, מסי' סופרים פ"ד ה"ד: הרי אלו נמחקין. ואפילו אם קידשם אין הקדושה חלה עליהם, שהרי זה כמקדיש בעלי מומים למזבח שאינם קדושים. תשב"ץ ח"א סי' קעז; רמ"א יו"ד רעו ב. ולכן אין ספר התורה פסול, רמ"א שם. בין שהשמות הם של עבודה זרה, כגון **אלהים** **אחרים**, **אל נכר**, **אלה אלהיך ישראל**, **אלהי**

מסכה, **לא תשתחוה לאלהיהם**, וכיוצא, בין שהשמות הוראתם מלאכים, כמו **הנה נא אדוני סורו נא** שאמר לוט, או דיינים כמו **אשר ירשיעון אלהים**. תשב"ץ שם. ויש אומרים שאם קידש שם של מלאך או דיין חלה הקדושה, שה"ג שבועות פ"ג. ואסור להניח כך ספר התורה, משנת חכמים ומלאכת הקודש לדי' השי"ג. אבל רוב הפוסקים הסכימו שאין הקדושה חלה. עיי' משנת אברהם סיי' כא סנ"ה בשם הרבה אחרונים.

כל השמות האמורים בתורה באברהם הם קודש, מלבד זה: **ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך**, בראשית יח ג. שנחלקו בו תנאים אם הוא קודש ר"א המודעי שבועות לה ב, וי"א במסי' סופרים פ"ד ה"ו. או חול. ת"ק שם. הלכה שהוא קודש, רמב"ם יסוה"ת פ"ו ה"ט. ויש מהאחרונים שעשוהו לקודש מספק. שו"ת הלק"ט ח"א ס"ז. אף **בויהי כאשר התעו אותי אלהים** בראשית כ יג. מחלוקת, אם הוא קודש ר"ח אחיו של ר' יהושע במסי' סופרים פ"ד ה"ו, וי"א בירושלמי מגילה פ"א ה"ט. או חול. ת"ק במסי' סופרים שם, ועיי"ש וירושלמי שם. הלכה שהוא קודש. כ"נ ברמב"ם שם. ועיי' ס' מלאכת הקודש לר"א פלעקלס וירא.

כל השמות האמורים בלוט חול, חוץ מזה: **אל נא אדני**, בראשית יט יח. שהוא קודש. שבועות שם ומסי' סופרים שם; רמב"ם שם. שמות הוי"ה האמורים בלוט קודש. מהרש"א שבועות שם, וכ"מ שם בריטב"א, הובא בכ"מ, ולא כמ"ש בעיון יעקב שם.

כל השמות האמורים בנבות מ"א כא. קודש, והאמורים במיכה שופטים יז - יח. נחלקו תנאים אם יש מהם חול ויש מהם קודש, ר"א שבועות שם, ור' יוסי במסי' סופרים שם. או שכולם חול. ר' יהושע בשבועות ות"ק במסי' סופרים, ועיי' ירושלמי שם ובתיב"ע שופטים יח ה ושם י. הלכה שכולם חול. רמב"ם שם.

השמות האמורים בגבעת בנימין שופטים כ. נחלקו תנאים אם הם קודש, ר' יהושע שם. או חול. ר"א שם. הלכה שהם קודש. רמב"ם שם.

כל **שלמה** האמור בשיר השירים קודש, חוץ מזה: **הנה מטתו שלשלמה**. שיר השירים ג ז. שבועות שם. הרמב"ם לא הביאו, ועיי' בר"ן שם שתמה עליו. ויש אומרים אף חוץ מזה: **כרמי שלי לפני האלף לך שלמה**, שם ח יב. שבועות שם. ויש אומרים שזה קודש. שם. הרמב"ם פסק כדעה ראשונה, ועיי' בר"ן שתמה עליו. על גדר קדושתו של השם שלמה עיי' לעיל: האזכרות וקדושתו.

כל מלכיא האמור בדניאל חול, חוץ מזה: **מלכא**
מלך מלכיא, דניאל ב לו. שבועות שם; רמב"ם יסוה"ת
שם. אבל אין קדושתו אלא כקדושת שאר
הכינויים כרחום וכיוצא. רמב"ם פ"ו ה"ט. ויש
אומרים אף זה קודש: **מרי חלמא** וגו'. דניאל ד טז.
שבועות שם. הלכה שאינו קודש. כ"נ מרמב"ם שם.

אף בכמה שמות אחרים נחלקו תנאים מסי סופרים
שם, ועי' סנהדרין סו א. או פוסקים. עי' משנת אברהם
סי כ, שפירט כל השמות שנפל בהם הספק ע"פ מחלוקת.
ועי' שו"ת תשובת ר"א להר"א גורדון מטלו ז"ל סי יב.
ונחלקו האחרונים איך לעשות בשמות אלה: יש
אומרים שיסמוך על מה שקידש כל השמות
בתחילת הספר, שו"ת הלק"ט חלק א סי סז. ויש
אומרים שיקדשם על תנאי, ויאמר שאם הוא
קודש הוא מתכוין לכתוב לשם קדושת השם.
מנחת שי פי ויצא; מלאכת הקודש סי י. ועי' משנת
אברהם סי יט סכ"ב עוד עצות שונות.

ד. כתיבת האזכרות. כותבים את השם בכתב
מיושר, לפיכך לא יהיה בו רבוי דיו, וכשטובל את
הקולמוס לכתוב את השם, יכוין להניח אות
אחת לפני השם ובאותה האות יתחיל לכתוב. מסי
סופרים פ"ה ה"ו; רמב"ם תפילין פ"א ה"ז; טושי"ע
יו"ד רעו ד.

הכותב את השם וטעה והחסיר אות אחת **יה"ו**
יה"ה, נחלקו תנאים אם מותר לתלותה
למעלה. מסי סופרים שם ה"ד. הלכה שמקצת השם
אין תולין בין השיטין, מנחות ל ב; רמב"ם שם;
טושי"ע שם ו. ואפילו בדיעבד פסול, רמב"ם ושו"ע
שם. ויש מכשירים בדיעבד. בי"ח שם לדעת הטור
וקצת פוסקים. ועי"ש בט"ז ס"ק ד וש"ך ס"ק ז. אבל
אם שכח לכתוב את השם כולו, תולהו בין
השיטין **יהוה**. ר"ש שזורי במנחות שם ומסי סופרים
שם. יש מן התנאים שסוברים שאין תולין אפילו
כל השם. רשב"א בשם ר"מ מנחות שם. אף אמוראים
נחלקו בדבר. מנחות שם. הלכה שתולין. רמב"ם
וטושי"ע שם. ודוקא בספר תורה, אבל בתפילין
ומזוזות אין תולים, ירושלמי מגילה פ"א ה"ט;
רמב"ם שם. שהרי הן פסולות כשנכתבו שלא
כסדרן. כ"מ והגמ"י שם.

אותיות השם כותבים כולן בתוך הדף, ולא יצא
מהן חוץ לדף כלל, תוסי' מנחות שם; תשו' הרמב"ם
הוצ' פריימן סי קכח; שו"ע שם ח. ואפילו בדיעבד
פסול, תשו' הרמב"ם שם; באר שבע בשו"ת בסוף הספר.
ועי' מג"א לב ס"ק מז, ושו"ת אבן שוהם סי מא.
שהכתיבה בין הדפים כתלייה בין השיטין. תשב"ץ
ח"א סי קעו; באור הגר"א יו"ד סי רעו ס"ק טו.

נחלקו תנאים אם מותר לכתוב את השם על
מקום המחק, היינו שנמחק הכתב הקודם בעודו
לח, ועל מקום הגרד, היינו שנמחק לאחר
שנתייבש. מנחות שם ורש"י. הלכה שכותבים.
רמב"ם שם; שו"ע שם ז. ונחלקו ראשונים מה עדיף,
המחיקה והגרידה או התלייה. עי' תוסי' מנחות שם
מחלוקת ר"י ור"ת, ועי' ב"י סי רעו. ונהגו שעל המחק
והגרד עדיף מלתלות ואם אפשר לתקן על המחק
והגרד לא יתלה. ש"ך ס"ק ח ע"פ הטור והרא"ש.
והראשונים הוכיחו כן מירושלמי מגילה שם.

יש אוסרים לכתוב את השם על הטלאי שנתנו
בספר תורה במקום נקב, שו"ת שבוי"י ח"ב סי פח;
שו"ת זכרון יוסף חיו"ד סי יז; ועוד. והרבה מתירים.
שו"ת חת"ס חיו"ד סי רנט, ע"פ משמעות הש"ך בסי
ערה; שאילת יעבץ ח"ב סי עו; ועוד.

י ה ו ה

אבל אזכרה שחציה על הטלאי וחציה על הקלף
חמור יותר ויש פוסלים, שו"ת מעיל צדקה סי כט.
ויש מתירים אף בזה. שו"ת רח"כ רפופרט חיו"ד סי
מח.

חידש אחד מהאחרונים ששמות הקודש צריכים
לכתוב כסדרם אפילו בספר תורה, ופסול אף
בדיעבד כשנכתבו שלא כסדרם. שו"ת גינת ורדים
כלל לב סי יב ויג. וחששו לדבריו בשמש צדקה סי נב,
השואל בנוב"י מהדו"ק חיו"ד סי עה, ועוד. ויש
שמחלקים בין שם הוי"ה, שצריך להיות כסדרו,
ע"פ הזוהר ויקרא יא ב. לשאר שמות שאין צריך
כסדרם. ח"י רעק"א יו"ד סי רעו לפי הא"ר סי לב
ונוב"י חיו"ד סי קעא. ויש שמכשירים לגמרי
אפילו בשם הוי"ה. שו"ת רדב"ז חלק ה סי ב אלפים
קכא. ועי' מג"א סי לב ס"ק נז; שו"ת בגדי ישע סי כז;
שו"ת באר יצחק סי כא; שו"ת צמח צדק החדש חלק
יו"ד סי ריג וריד.

ה. איסור הזכרת שם שמים לבטלה.

את ה' אלהיך תירא, דברים ו יג. זוהי אזהרת עשה,
למוציא שם שמים לבטלה, תמורה ד א. כי מיראת
השם הוא שלא יזכיר שמו לבטלה, שהמ"צ מ"ע ד.
ונאמר: ליראה את השם הנכבד והנורא, דברים כח
נח. ובכלל יראתו שלא יזכירו לבטלה. רמב"ם
שבועות פ"ב הי"א. ויש סוברים שהאיסור הוא
משום לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא. שאילתות
יתרו שאילתא נג, ועי' שם בהעמק שאלה אות ב.
האיסור הוא על הזכרת שם מן השמות
המיוחדים, אף על פי שלא נשבע, רמב"ם שם. והם
כל השמות שאינם נמחקים. שו"ת רעק"א סי כה;
העמק שאלה שם. ועי' צפנת פענח שבועות שם ובמהדו"ת
עמ' 118 שנוטה לפרש שר"ל שם הוי"ה ואדנות, אבל על

שאר השמות אינו עובר בעשה. ועי' מניח מצוה סט שנסתפק גי'כ בדעת הרמב"ם והראב"ד אם יש איסור בכל השמות שאינם נמחקים. לפיכך אם טעה בלשון והוציא שם לבטלה ימהר מיד וישבח לו כדי שלא יזכר לבטלה, כיצד? אמר "ה'", אומר **ברוך הוא לעולם ועד** או: **גדול הוא ומהולל מאד**, וכיוצא בזה. רמב"ם שם ע"פ הירושלמי ברכות פ"ו ה"א.

לא יאמר אדם "לה' עולה", "לה' מנחה", "לה' שלמים", שנאמר: ויקרא א ב. קרבן לה', תוי"כ שם. שמא ישכח ולא יסיים "עולה" וכו' ונמצא מוציא שם שמים לבטלה. נדרים י א.

וכן אסור לברך ברכה שאינה צריכה משום הזכרת שם שמים שבברכה. ועי' ברכה שאינה צריכה כר"ד: האיסור ומקורו.

כל השומע הזכרת השם מפי חברו לבטלה צריך לנדותו, ואם לא נידהו הוא עצמו יהא בנידוי, נדרים ז ב; רמב"ם שבועות שם ה"ט; טושי"ע יו"ד שלד נג. שכל מקום שהזכרת השם מצויה שם עניות מצויה, נדרים שם. שנאמר: בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך, שמות כ כא. ומכיון שהזכרת השם למצוה מביאה ברכה ועושר, הזכרה לשוא גורמת עניות. ר"ן ורא"ש נדרים שם. במה דברים אמורים שהיה המזכיר מזיד, אבל שוגג אסור לנדותו. רמב"ם שם; שו"ע שם לח. ויש אומרים שאינו חייב לנדותו, אבל מנדהו אם ירצה. סמ"ג לאוין רמא. ועי' בב"ח יו"ד שם ובהגהות דו"פ שם.

כתבו הגאונים שאף השומע הזכרת כינוי לבטלה חייב לנדותו. תשו' גאוני מזרח ומערב סי' קיג; נמוק"י נדרים שם בשם הגאונים. ויש שפירשו דבריהם בכינויים שאינם נמחקים, כגון אלהים וכו', אחיעזר ח"ג סי' לב. אבל על הכינויים הנמחקים, כגון רחום וכו', אין איסור בהזכרתם לבטלה. שו"ת רעק"א סי' כה מדיוק לשון הרמב"ם; המיוחדים; מניח מצוה סט.

בכל לשון ששמע אזכרה לבטלה חייב לנדותו. גמ"מ שם; קובץ שערי תשובה סי' קמב; רבינו ירוחם נתיב יד חלק ח. ויש חולקים וסוברים שהמוציא אזכרה בלעז לבטלה אין מנדים אותו אבל גוערים בו, נמוק"י שם בשם ריטב"א. ששמות הקודש בלעז דינם ככינויים, עי' רמב"ם סנהדרין פכ"ו ה"ג, ותשב"ץ ח"א סי' ב, ואור שמח ע"ז פ"ב ה"ז. ואינו עובר בהזכרתם לבטלה. שו"ת רעק"א שם; אחיעזר שם. ועי' מחיקת השם לענין דין מחיקתם.

האזכרות שבפסוקים מותר להזכיר בדרך למודו, ואין בזה משום מוציא שם שמים לבטלה.

מהרש"א ברכות ו א, בד"ה שאפילו אחד; שאילת יעבץ ח"א סי' פא. ועי' פמ"ג ושערי תשובה או"ח סי' רטו. ועי' ברכות כב א בבעל קרי לענין אזכרות שבברכות בדרך למוד, ועי' ברכה שאינה צריכה כר"ד: האיסור ומקורו.

ו. איסור בזיון.

כל השמות אסור להזכירם במרחץ, ואפילו כשאומרם בלשון לעז, חוץ מ**שלום** שמותר בלשון לעז, לפי שאינו מכוין לשמו של הקב"ה, ב"ח או"ח סי' פד. ויש אוסרים גם **שלום** בלשון לעז. פרי"ח שם. אדם ששמו שלום אם מותר לקרותו בשמו בבית המרחץ, נחלקו האחרונים: יש אוסרים, ב"ח שם; מג"א שם ס"ק ב. ויש מתירים. ט"ז שם ס"ק ג. ועי' להלן בכתובת שלום באגרת.

אין להזכיר את השם בגלוי-ראש. רבינו ירוחם נתיב טו; שו"ע או"ח צא ג.

כתב שיש בו אזכרה המוטל באשפה הרי זה בזיון לשם, ובימי מלכות חשמונאי התקינו שיהיו מזכירים שם שמים בשטרות, והיו כותבים "בשנת כך וכך ליוחנן כהן גדול **לאל** עליון", וכששמעו חכמים בדבר, אמרו: למחר זה פורע חובו ונמצא שטר מוטל באשפה, וביטלום, ועשו אותו היום יום טוב. מגילת תענית פ"ז; ר"ה יח ב. ולפיכך אסור לכתחילה לכתוב שם שלא בספר, לפי שיכול לבוא לידי בזיון, ונזהרים שלא לכתוב שם באגרת. רמ"א יו"ד רעו יג, ועי' תומים ונתה"מ סי' כז. ויש נזהרים אף במלת "**שלום**" שלא לגמור כתיבתה, שם בשם מהרי"ל ותשב"ץ. ודוקא כשמכוין לשאלת שלום, שהוא מברכו בשם ה' ששמו שלום, אבל כשכותב יש שלום בעולם, או שלום בין פלוני לפלוני, שאינו מכוין לשם ה', מותר. רדב"ז ח"א רכ. ועי' לעיל לענין קריאת שלום במרחץ. ועי' תשו' הרבנים בקונט"י "באר בשדי" לבעל השד"ח. ורוב העולם אין נזהרים בזה. ש"ך ס"ק טז. ועי' לעיל שו"ת ששלום אינו נמחק.

אין לעשות מנורות של קלף מצויירות שכתוב בהן "שויתי ה'" ושאר שמות, להניחן בסדורים, מפני שאין משמרים אותן ובאים לידי בזיון. שע"ת או"ח סי' א, בשם בעל תבו"ש. אין לחצוב באבן של ארון הקודש את פרט השנה בשם, שהוא דרך בזיון לעשות אותיות השם לסימן של

אין לעשות מנורות של קלף מצויירות

מספר השנה. נוב"י מהדו"ת חיו"ד סי' קפא. ועי' ב"ב קסא ב: לא חציף אינש לשווייה לשמיה דאבוה סימנא.

שם שהיה כתוב על ידות הכלים ועל כרעי המטה, יחתוך מקום השם ויגנוז, ערכין ו א; מס' סופרים פ"ה הי"ג. וכן כשכתוב על הכלי עצמו, רמב"ם יסוה"ת פ"ו ה"ו; טוש"ע יו"ד רעו יג. ועי' שו"ת חו"י סי'

טז, ושו"ת פנים מאירות ח"ב סי' קלג. ואפילו כשגוי כתב את השם, תוספתא מגילה פ"ב; ערכין שם. שלא

יהנה מאותה החתיכה שכנגד השם, תוסי' ד"ה יגוד. לפי שהשם הוא קדוש ואסור בהנאה ככל הקדש. שו"ת חו"י שם. ואין הקדושה מתפשטת על כל הכלי רק כנגד השם, ולכן מותר להשתמש בשאר הכל. ערכין שם ורש"י, ועי' חו"י שם. ויש מפרשים שלא הצריכו לחתכו ולגנוז אלא משום בזיון ושלא יבוא לידי מחיקה, ולכן נסתפקו בכלים מכובדים ששמות חקוקים עליהם אם מותר להשתמש בהם, כיון שאינם באים לידי בזיון, והתירו על כל פנים לכרוך על מקום השמות גימוניות של זהב, או של משי ולהשתמש בהם. שו"ת פמ"א שם; ועי' שאילת יעבץ ח"ב סי' קמ. ועי' מחיקת השם.